

Signalementen

Mann und Frau im Märchen

Guy Hoebeke

Zonder mensen zijn er geen sprookjes, maar dat betekent niet dat die even oud zijn als de mensen. De verhouding tussen man en vrouw echter wel. Die heeft van oudsher de mensheid beroerd en duikt ook in de sprookjes op. De rol van deze laatsten is nu blijkbaar, volgens sommige hoofdstukken in dit boek, overgenomen door de moderne psychologie en sociologie. *Mann und Frau im Märchen*, o.a. met Harlinda Lox (redactielid van *Van Mensen en Dingen*) als redactrice, handelt hoofdzakelijk over de betrekkingen tussen mannen en vrouwen. De zeventien bijdragen, geschreven door mannelijke en vrouwelijke auteurs, behandelen verschillende gevallen. Niet alleen van de verhouding tussen echtparen, maar ook van die tussen broeders en zusters, vaders en dochters, moeders en zonen is er sprake. Een bijzondere categorie zijn de helden, die geen blijvend contact hebben met vrouwen.

Voedingsbodem voor sprookjes zijn boze stiefmoeders; geluk, twist en scherts in het huwelijk; de psychologie van Blauwbaard; de strijd tussen mannen en vrouwen zoals belichaamd in de IJslandse meisjeskoningen; slangen en draken als symbolen voor vrouw en man; de matriarchale samenleving en de initiatie van jonge mannen en vrouwen in de wereld van de volwassenen. Een bijzondere bijdrage is wel die die sprookjes verbindt met een bepaalde landstreek, wat een totaal andere en omvattende kijk geeft op het verband tussen verschillende sprookjes en de voorchristelijke godenwereld in die streek. Het laatste hoofdstuk over de dood als minnaar, wettigt enig optimisme voor de sterfelijke man. De dood zelf is niet wars van vrouwelijk schoon en heeft, ondanks zijn onaantrekkelijk voorkomen, nog succes bij het jonge vrouwelijk geslacht. De bijgevoegde illustraties laten geen ruimte voor twijfel. Veel van de verhouding van de mandood en de vrouwen is terug te voeren op de Late Middeleeuwen, waarin grote aantallen mensen anoniem stierven. De vergankelijkheid van de vrouwelijke schoonheid is de onderliggende boodschap.

Het boek beperkt zich niet alleen tot de westerse beschaving. Sprookjes zijn van alle landen en alle tijden. In China bestaat een hele cyclus over vrouwelijke vossen en mensenmannen. Landschappelijk aansluitend hierop zijn de Turks-Mongoolse heldenverhalen uit Centraal-Azië. Vrouwen spelen hierin dikwijls een centrale rol. De

Arabische wereld komt aan bod met de vertellingen van “Duizend en één nacht”.

Sommige bijdragen zijn niet geschreven door sprookjesvorschers, maar door psychologen. Zo wordt in het hoofdstuk “Einander sehen und nicht erkennen”, de weg tot elkander van man en vrouw behandeld en de ontwikkeling die vooral de man daarbij doormaakt. Dergelijke bijdragen voeren de lezer wel heel ver in de verhoudingen tussen man en vrouw. De vraag is of het de oorspronkelijke bedoeling van de sprookjes was, zulke diepe zielenroerselen te beschrijven. Niet te onderschatten is de invloed van de tijdsgeest waarin de sprookjes geschreven werden, wat zijn weerslag had op de toenmalige verhouding van de geslachten. Daarbij wordt de hedendaagse literatuur niet vergeten.

Mann und Frau im Märchen draagt als ondertitel *Forschungsberichte aus der Welt der Märchen*. Dit maakt duidelijk voor welk publiek het boek bedoeld is. Maar ook voor de gewone sprookjesliefhebber is het boek verrijkend. De veelheid aan benaderingen van dat ene aspect “man en vrouw”, geeft aan hoe wijd de sprookjeswereld is.

LOX (H.), FRÜH (S.), SCHULTZE (W.) (red.), *Mann und Frau im Märchen: Forschungsberichte aus der Welt der Märchen*. Kreuzlingen/München, Heinrich Hugendubel Verlag, 2002, 209 blz. (Veröffentlichungen der Europäischen Märchengesellschaft; Bd. 27)